

О.Паламарчук, канд. філол.наук

В.К.Житник – дослідник чеської Шевченкіани

Житник Володимир Костянтинович - видатний український поет, відомий перекладач, авторитетний літературознавець і досвідчений педагог – народився 28 листопада 1938 року в Диканьці Полтавської області (з а документами в с.Великі Будища, де в місцевій школі працювали вчителями його батьки – Житник Костянтин Порфирівич і Наталія Іванівна). У вересні 1945 року Володимир Житник пішов до першого класу початкової школи села Хомуць Миргородського району, а 1956 року у

Тернополі закінчив школу із золотою медаллю. З 1956 до 1961 р. навчався на українському відділенні філологічного факультету Київського державного університету ім.Т.Г. Шевченка, його додатковою спеціалізацією була чеська мова і література. Практично від початку навчання на філологічному факультеті Володимир Житник був учасником літературної студії ім. В. Чумака. У грудні 1957 року в університетській багатотиражці було надруковано перший вірш студента- філолога, а за півстоліття – сотні.

Трудову діяльність Володимир Костянтинович Житник розпочав у Рудому Селі на Київщині, вчителем української мови та літератури, у 1964 -1965 рр. працював редактором видавництва дитячої літератури Дитвидав („Веселка”). Ще працюючи сільським вчителем, В.К. Житник надіслав до „Літературної України” свої переклади з чеської поезій П. Безруча. Надруковані вони не були, але з ними познайомився один із наших найавторитетніших і найталановитіших перекладачів – Григорій Порфірович Кочур. Він запропонував сільському вчителю співпрацю. За пропозицією Григорія Кочура В.К. Житник почав перекладати і 1964 року дебютував як перекладач в антологіях „Чеська поезія” та „Словацька поезія”. З 1965 року навчався в аспірантурі при кафедрі слов’янської філології філологічного факультету КДУ ім. Т.Г. Шевченка, після закінчення якої як перспективний науковець був залишений для викладацької роботи і протягом семи років працював асистентом кафедри

слов" янської філології. У жовтні 1973 р. Володимир Костянтинович захистив кандидатську дисертацію „Розвиток поетичної майстерності Антоніна Сови”, за яку йому було присуджено вчений ступінь кандидата філологічних наук. 1975 р. вийшла друком монографія В.К. Житника „Поезія Антоніна Сови”. У 1975 - 1978 рр Володимир Костянтинович працював на посаді старшого викладача кафедри слов" янської філології , у 1978 - 1981 рр., 1987 – 1994 рр. - доцента кафедри. З 1981 до 1987 р. В.К. Житиник був завідувачем кафедри слов" янської філології КДУ ім. Т.Г. Шевченка. З 1994 р. Володимир Костянтинович працював завідувачем каф едри української мови Національного університету „Киево- Могиланська академія”. У 1994-1995 рр. В.К. Житник викладав українську мову на філософському факультеті Карлового університету в Празі та історію української літератури в Університеті Я.Е.Пуркіне в Брні (Чеська Республіка).

Наукову і викладацьку діяльність В.К. Житник успішно поєднує з поетичною творчістю: 1967 року вийшла в світ перша поетична збірка молодого поета

„Зелений вітер”, що містила цикл „Безруч” як протест проти денационалізації, захист прав народу на свою рідну мову. Як зазначають дослідники, потяг до поезії у Володимира успадкований (1), адже його батько, Костянтин Порфірович, був відомим перекладачем, він відтворив українською мовою всі (!) твори Сергія Єсеніна.

1974 року була опублікована друга збірка поезій

В.К. Житника – „Причали”, яка, за відгуками літературознавців, „засвідчила появу своєрідного поета з тонким відчуттям природи, багатою мовою, широтою культурних інтересів і передусім глибоко людяним підходом до світу, справжнього лірика” (1). Однак з цієї збірки були вилучені вірші, за словами автора, найдорожчі для нього. Тому з другої половини 70-х рр. Володимир Костянтинович в основному працює в царині літературознавства і займається перекладацькою діяльністю.

Доробок Володимира Костянтиновича Житника – літературознавця досить значний. Він написав понад сто досліджень, присвячених актуальним питанням слов’янського літературознавства, компаративістики, історії славістики. І, природно, що його наукові інтереси зосереджені на чеському і словацькому красному письменстві. Перекладацька діяльність В.К. Житника поєднує в собі, так би мовити, одразу теорію і практику, бо в його особі вдало поєднані науковець -дослідник і перекладач-практик: літературознавчі розвідки про А. Сову, П. Безруча, Ї. Вольтера, Ї. Тауфера, О. Бржезіну, В.Незвала, Д. Шайнера, Ф. Грубіна, К. Г. Махи, В. Дика, Ї. Кайнара, Ї. Томана, Я. Топола доповнюються прекрасними українськими перекладами їх творів, зроблених Володимиром Костянтиновичем.

Особливе місце у доробку на уковця, поета і перекладача В.К. Житника посідає дослідження творчості Тараса Шевченка. Як відомо, Т.Шевченко сам „відкрив

дорогу” до чехів і словаків і посилив інтерес до своїх творів, коли в поемі „Сретик” прославив „чеха святого, великого мученика” Яна Гуса, а свою поему присвятив П.Й. Шафарику - „любомудру” і „слав” янину”. Шевченкові поезії потрапили до Праги вже у першій половині 40 -х рр. ХІХ ст., тобто невдовзі після виходу в світ першого видання „Кобзаря” (достовірно відомо, що їх мав Вацлав Ганка, а 1845 року через Осипа Бодяньського їх отримав і П.Й.Шафарик). Вплив Тараса Шевченка на інші літератури й культури величезний. І чеські та словацькі літературознавці (2;3) не раз зверталися до висвітлення питання, що означав великий український поет для чеської літератури. Створено досить детальні бібліографії перекладів Шевченкових поезій чеською мовою (4), які засвідчують, наскільки великим був інтерес чехів до творчості українського генія. Цікаві розвідки про переклади творів Тараса Шевченка надрукували чеські і словацькі лінгвісти та перекладознавці (5).

Шевченкознавчі праці Володимира Костянтиновича Житника присвячені аналізу перекладів творів Тараса Шевченка чеською мовою, дослідженню теоретичних питань слов” янського перекладознавства, відтворенню поезики Шевченка слов” янськими мовами. До цікавих, актуальних і нині літературознавчих студій належать „Наукові основи персональної текстології (на матеріалі творчості Т.Г. Шевченка)” (6), „Шевченко і чеська література кінця ХІХ – початку ХХ ст.” (7), „Кілька попередніх зауважень (про чес. шевченкознавця

В.Жидліцького)” (8), „Поема про невмирущість правди” (9), „Розвиток ідей чеських і словацьких будителів у творчій практиці Т.Шевченка” (10), „Тарас Шевченко і Сватоплук Чех”(11). Особливий інтерес становлять перекладознавчі статті В.К. Житника, оскільки він сам – прекрасний, досвідчений перекладач: „Переклади поеми Т.Г. Шевченка „Єретик” на батьківщині Яна Гуса” (12), „Деякі питання відтворення поезику Т.Г. Шевченка в чеських перекладах”(13), „Т.Г.Шевченко в слов”янських перекладах (традиції і перспективи)” (14), „Тарас Шевченко чеською, словацькою мовами” (15), „Т. Шевченко в слов”янських перекладах: спроба синтезу” (16).

Багаторічна успішна діяльність Володимира Костянтиновича Житника як науковця, педагога, перекладача гідно поцінується не тільки в Україні, але й за її межами. За переклади з чеської рішенням Міністерства інформації України та Спілки письменників України йому присуджено премію ім. Максима Рильського в галузі художнього перекладу.

Шахова К. Володимир Житнику – 60 // Літ.Україна. – 1998.- 10 груд.- с.5

2.Мольнар М. Тарас Шевченко у чехів та словаків. – Пряшів, 1961

3.Доланський Ю. Шевченко і чеська література. // Молода гвардія.-1963.- 9 жовтня. – с.3

4. Velinská E. Zilynskij O. Taras Ševčenko v české kultuře.
- Praha, 1962
5. Bunganič P. Kokavcov preklad. ševčenkovej poézie.// Sborník Ševčenkovský.- Bratislava,1965. - s. 67 - 79
6. Житник В.К. .Наукові основи персональної текстології (на матеріалі творчості Т.Г.Шевченка)// X Міжнар. з'їзд славістів.Слов'янські літератури. Доп. – К., 1988. – с.74 – 97 (у співавт. Бородін В.С., Павлюк М.М.)
7. Житник В.К. Т.Г.Шевченко і чеська література кінця XIX – початку XX ст.// Шевченко і розвиток мов та літератур народів СРСР і країн соціалістичної співдружності. – К., 1989. – с. 14 - 15
8. Житник В.К. Кілька попере днів зауважень (про чес. шевченкознавця В.Жідліцького) // Всесвіт – 1990. - №3.- с.142-143
9. Житник В.К. Поема про невмирущість правди (передмова) //Шевченко Т.Г. Єретик: Поема: Слов'янськими мовами.- К., 1991. с. 5 - 37
10. Житник В.К. Розвиток ідей чеських і словацьких будителів у творчій практиці Т.Шевченка // Духовне відродження слов'ян у контексті європейської і світової культури. – Чернівці, 1992. –т.1. – с.66 - 67
11. Житник В.К. Тарас Шевченко і Сватоплук Чех // Шевченкознавчі студії. – К., 1994. – с. 144 – 151
12. Житник В.К. Переклади поеми Т.Г.Шевченка „Єретик” на батьківщині Яна Гуса // Голос Шевченка над світом. – К., 1961. – с. 109 - 120
- 13 Житник В.К. Деякі питання відтворення поезики

Т.Г.Шевченка в чеських перекладах // Т.Г.Шевченко в інтернаціональних літературних зв'язках. – К., 1981. – с. 121- 130

14. Житник В.К. Т.Г.Шевченко в слов'янських перекладах (традиції і перспективи) // Слов'янські літератури: Доп. IX Між нар. З'їзд славістів. – К., 1983. – с. 225 -235

15. Житник В.К. Тарас Шевченко чеською, словацькою мовами // Шевченко і світ. –К., 1989. – с.47 – 68

16. Житник В.К. Т.Шевченко в слов'янських перекладах: спроба синтезу.// тези доп. Міжнар. наук. конф., присвяч.183-річчю від дня народж. Т.Г.Шевченка. – К., 1997. – с. 51 – 53.